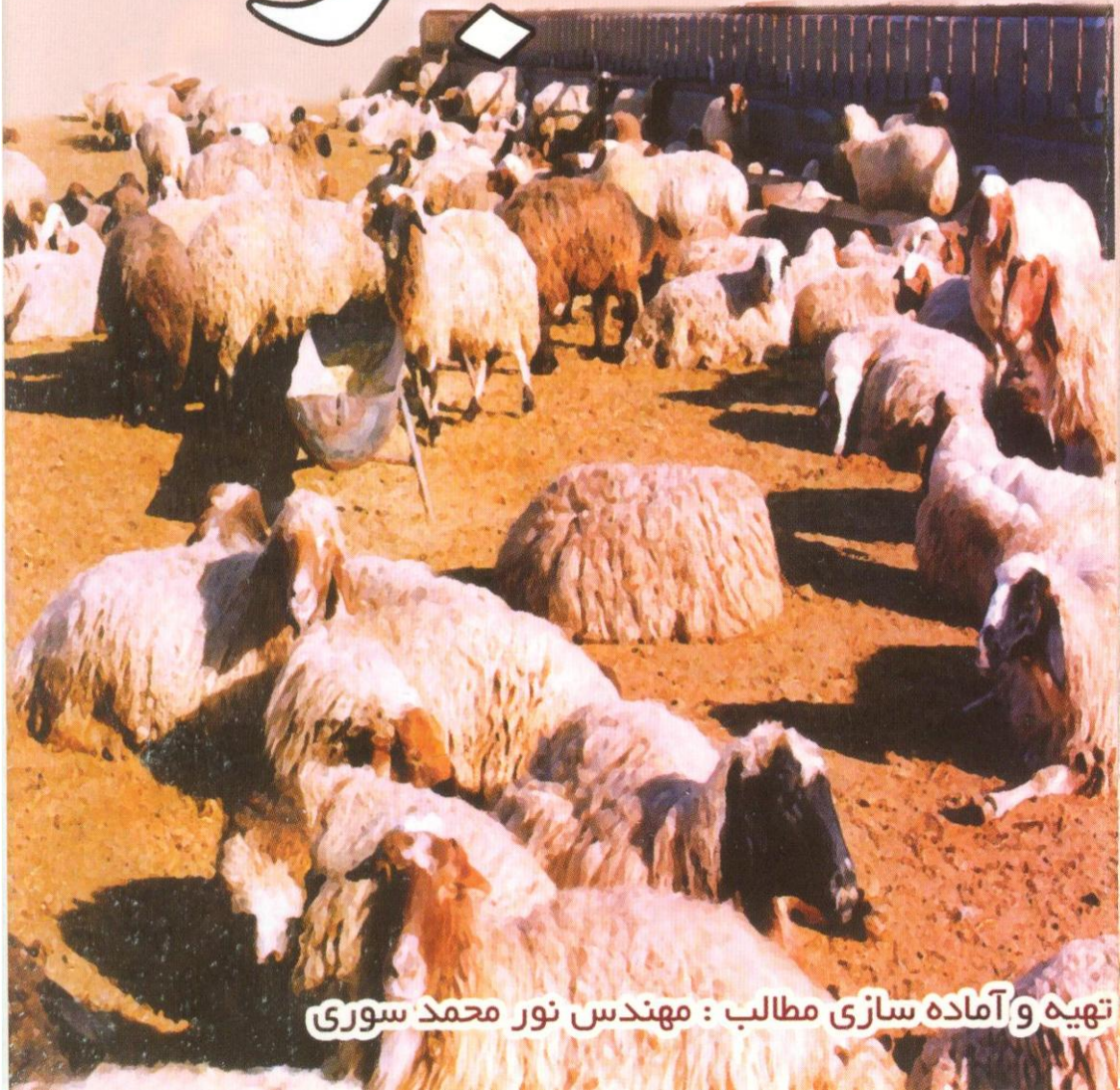

وزارت جهادکشاورزی
سازمان جهادکشاورزی استان قم
مدیریت ترویج و مشارکت مردمی

اصول پروراندنی بره

تهیه و آماده سازی مطالب : مهندس نور محمد سوری

پرورش و پرورش گاو

مقدمه :

گوشت قرمزیکی از منابع مهم پروتئین حیوانی است که با توجه به ساختار اجتماعی ، فرهنگی از دیر باز مورد مصرف و علاقمندی مردم ایران بوده است . نیاز مردم به این ماده ، اهمیت پروراندی را برای ما روشن می کند . در پروراندی علاوه بر تولید گوشت بیشتر ، گوشت بدست آمده لطیف تر و خوش مزه تر می شود . بنابراین برای رفع کمبود گوشت قرمز و دردسترس بودن آن باید دامهای خود را بصورت علمی پروراند کنیم .

اصول پرورابندی

نژاد دام :

به دامهایی که در منطقه آب و هوایی معین طی نسلهای متمادی تولید مثل و زندگی نموده و دارای شکل ظاهری و صفات مشابه بوده و قادر به انتقال خصوصیات خود به نتاج باشند یک نژاد می‌گویند. در کشور ما ایران به علت عوامل مختلف طبیعی مانند آب و هوا، ارتفاع از سطح دریا، درجه تابش نور خورشید، خشکسالیهای طولانی، کمبود علوفه، بیماریها و غیره، نژادهای مختلف و متنوعی وجود دارد. این نژادها از نظر رنگ بدن شکل و اندازه دنبه، جثه دام، افزایش وزن روزانه، منگوله زیرگردن، اندازه سر و گوش و شاخ و پیشانی کیفیت و شکل پشم، کیفیت پوست، اندازه دست و پا تفاوتهایی دارند.

استعداد تولید گوشت :

میانگین اضافه وزن روزانه به گرم از ۱۰۵ گرم تا ۲۱۴ گرم متفاوت است (ماکوئی بیشترین و زل کمترین وزن را دارا می‌باشند) میانگین درصد لاشه به وزن زنده به طور متوسط در نژادهای مختلف ۵۲ است. میانگین بازده غذایی به کیلوگرم ۶/۵ تا ۱۰/۳ می‌باشد (نژاد کلکو بیشترین و ماکویی کمترین اعلام شده است) میانگین طول دوره پروراری به روز از ۲۵ تا ۱۹۴ متفاوت است. میانگین سن در دوره پروراری ۷۵ تا ۳۶۵ روز متفاوت است.

تعریف پرورابندی با معیارهای رشد و نمو :

پرورابندی عبارت است از فن نگهداری و پرورش دام که تحت شرایط محیطی خاصی، به حداکثر رشد از نظر تولید گوشت، نائل آید.

◀ معیار رشد :

معمولی ترین معیار رشد دام پروراری تغییرات وزن دام است.

▶ سرعت رشد :

این فرایند در هر یک از انواع حیوانات بسیار متفاوت است.

هرچه حیوانی کوچکتر (از نظر سن) باشد به همان نسبت هم سرعت رشدش بیشتر است. برای این منظور، مدت زمانی که وزن حیوان دو برابر می شود، بهترین معیار برای برآورد سرعت رشد است .

گونه	* برای دو برابر شدن وزن زمان تولد	* برای رسیدن به ۵۰% وزن بلوغ
بز	۲۲ روز	۶ - ۴ ماه
گوسفند	۱۵ روز	۵ - ۳ ماه
گاو	۴۷-۷۰ روز	۲۲-۱۲ ماه
انسان	۱۵۰ روز	۱۴۵-۱۱۵ ماه

▶ حد رشد :

تا بلوغ جنسی سرعت رشد افزایش یافته و بعد از آن رو به کاهش می نماید و هنگام وزن نهایی سرعت رشد بسیار کم می شود ، به رشد نهایی حد رشد می گویند .

◀ عوامل مؤثر بر رشد و نمو :

- عوامل داخلی (خصوصیات ارثی)
- عوامل خارجی (تغذیه ، روش نگهداری ، مدیریت وسایر عوامل طبیعی)

◀ مراحل مهم و با اهمیت رشد در طول حیات دام:

رشد و نمو از دوران بار داری تا زایش مرحله تولید تا اواخر دوره شیرخوارگی مرحله پس از شیر خوارگی تا بلوغ کامل در دوره جنینی تغذیه مادر در وزن بره به هنگام تولد تاثیر مهمی دارد و جنین هم حداکثر نیاز به غذا را دارا می باشد که در این موقع ، از وزن میش مادر هم کاسته می شود.

▶ مهمترین عواملی که روی وزن بره در هنگام تولد تاثیر دارند :

- چگونگی زایش میش (تک قلو یا چند قلو)
- سن و اندام میش مادر
- جنس و نژاد بره
- وضع غذایی میش در دوره آبستنی (بخصوص نیمه دوم آبستنی)

◀ عوامل مؤثر بر رشد بره :

الف) نقش شیردهی مادر در رشد اولیه بره مهمتر از تغذیه خوب در بعد از مرحله شیر خوارگی است .
برای مثال بره‌ای که در دوره شیرخوارگی، روزانه ۳۰۰ گرم به وزنش اضافه می‌گردد استعداد افزایش وزن بهتری نسبت به بره‌ای دارد که روزانه ۲۰۰ گرم به وزنش اضافه می‌شود . هر چه تولید شیر میش بیشتر شود افزایش وزن بره در روز، بالاتر است به طوری که با خوردن حدود ۵ لیتر شیر ، ۱ کیلو افزایش وزن ایجاد می‌شود . شیر میش بعد از هفته اول ۴۰۰ - ۱۵۰ گرم اضافه شده و تا هفته پنجم بتدریج افزایش می‌یابد و از هفته ششم به مرور کاهش یافته به طوری که در هفته یازدهم به نصف می‌رسد .
ب) نمو بدن بره به وضع ژنیتیکی (توارثی) والدین بستگی دارد .

◀ تغذیه بره پرواری :

پروار کردن مرحله‌ای است فراتر از رشد، برای دستیابی به حداکثر کمیت و کیفیت در رشد .
مجموعه‌ای که باید مورد توجه قرار گیرد ترکیبی از مدیریت به عوامل محیطی و تغذیه ای است .
مدیریت در تمام جزئیات ساخت و ساز جایگاه ، خرید دام و علوفه ، نگهداری و فروش و ... بایستی از توانایی لازم برخوردار باشد .
آب: در موقع تولد ، حدود ۸ درصد بدن بره ، آب است و آب بدن گوسفند پرواری حدود ۵۰ درصد وزن بدن می‌باشد
آب بایستی بی رنگ ، بی بو ، تمیز باشد .
آب نباید سنگین (شور) ، خیلی سرد یا خیلی گرم باشد و به طور دائم در دسترس دام باشد یا حداقل روزی چهار بار به آنها آب داده شود .
میزان آب مورد نیاز هر دام بر حسب نوع تولید فصل، رطوبت هوا، کیفیت غذا و وزن دام حدود ۴ - ۶ لیتر در روز است.

تغذیه :

میزان انرژی مورد نیاز برای ساخته شدن هر کیلو گرم در بدن حدود $2/5$ برابر انرژی مورد نیاز برای ساختن ۱ کیلو گرم گوشت است و از طرفی در بازار ارزش گوشت چند برابر ارزش چربی می باشد .

بنابراین نکته جالب این است که باید پرواربند به حدی مهارت و تجربه داشته باشد که دام را برای تولید گوشت تغذیه و به اندازه احتیاج غذا در اختیار دام بگذارد تا نیاز دام به انرژی، پروتئین قند، مواد معدنی و ویتامینها به اندازه لازم برطرف شود .

اثر سن در بر آورد احتیاجات غذایی :

از عوامل موثر در تنظیم جیره غذایی، متناسب با نیاز دام سن و وزن اولیه دام پروار است، به مثال زیر توجه شود تفاوتها مشهود می باشد:

وزن اولیه پروار به کیلو گرم	وزن ثانویه پروار به کیلو گرم	وزن افزوده به کیلو گرم	درصد چربی	درصد پروتئین	انرژی مورد نیاز به مگاژول
۲۰	۳۰	۱۰	۳۱/۲	۱۳/۳	۱۶/۳
۵۰	۶۰	۱۰	۶۸/۲	۱۱/۳	۲۶

با توجه به اینکه افزایش وزنها برابر است ولی انرژی مورد نیاز در هر دو حالت متفاوت است و آن هم بیشتر به خاطر افزایش درصد چربی در دام مسن است.

روشها و چگونگی غذا دادن به دام :

- زمان غذا دادن ، به نوع غذا، نیروی انسانی مورد نیاز، نوع دام و ساعات مشخص روز بستگی دارد تا راندامان مصرف علوفه و ارزش غذایی آن کاهش نیابد .
- اگر فاصله دو وعده غذا خیلی زیاد باشد دامها با شتاب غذا خورده و به دام ضعیف اجازه تغذیه کافی نمی‌دهند و اگر فاصله دو وعده غذا خیلی کوتاه باشد دام قسمتهای خوب علوفه را جدا کرده و علوفه را ضایع می‌کند.
- در ابتدای روز می‌بایست علوفه سبز و آبدار و یا خشک و در دو نوبت تغذیه بعدی علوفه را همراه با کمی کنسانتره و غذای مقوی و کم حجم مثل جو را در اواخر شب به همراه گاه به دام خوراند زیرا تا نوبت بعدی غذا ، فاصله زیادتر است و دام آب نمی‌خورد در صورت خوردن آب مقداری از جو ، هضم نشده و دفع می‌گردد . قابل ذکر است که نباید یک نوع غذا را در دو نوبت پشت سر هم به دام داد تا تنوع غذایی ایجاد شده و اشتهای دام تحریک گردد .

در هر نوبت غذا دادن بایستی آخورها به طوز کامل تمیز شود. اضافی غذا در آخور نشانه زیاد بودن غذا نسبت به نیاز دام است .

● تغییر و تعویض نوع غذا باید به تدریج صورت گیرد زیر باعث سوء هاضمه ، بیماری و ... می شود که در صورت نیاز به تغییر غذا می بایست از مقدار بسیار کم شروع کرده تا بعد از ۱۰ روز دام به جیره مورد نظر عادت نماید. ● افزایش مواد متراکم در تغذیه بره پرواری با وزن ۲۵-۲۰ کیلو گرم .

روز اول و دوم ۵۰ گرم برای هر دام تا روز هفتم این مقدار ۱۰۰ گرم برسد ، در هفته سوم ۱۵۰ گرم ، هفته پنجم ۲۵۰ گرم ، هفته هفتم ۳۵۰ گرم و در نهایت هفته نهم ۵۰۰ گرم.

● کسانی که دامها را از نقاط دور دست خریداری می کنند بین ورود گوسفندان و شروع تغذیه مدت ۱۰ روز زمان لازم است تا دام به آب و هوا و محیط جدید عادت نماید و غذای مصرفی بیشتر یونجه ، علوفه و گاه باشد .

● پس از ورود بره ها به محل پروار بندی ، آب کافی تمیز و با دمای ۱۲ درجه در اختیارش قرار داده و چهار نوبت تغذیه با اضافه کردن تدریجی غذای متراکم صورت پذیرد .

● گوسفندان بایستی از نظر جنس ، سن و وزن تقسیم و غذای متعادل مورد نیاز هر گروه به آنها اختصاص داد .

● برای بدست آوردن حداکثر بهره دهی باید در غذا تغییراتی از جمله خرد کردن ، آرد کردن ، قطعه قطعه کردن ، سیلو کردن و ... صورت گیرد .

در نتیجه دام با اشتها غذایی خورد . مثلا بهتر است گاو خرد شده با غذای نمودار به دام داده شود غذا یخ زده نباشد و برگ چغندر باید شسته شود .

◀ شناسایی دام (گوسفند پرواری) گوشتی :

● دام بایستی سرزنده ، فعال ، دارای بدن فشرده و بدون نقص ظاهری باشد .

● دام دارای پیشانی عریض ، گردن کوتاه و ضخیم و دست و پا تا اندازه ای کوتاه با سینه وسیع ، عمیق ، پر ظرفیت مربعی شکل و بدون شاخ باشد (در زمان جوانه زدن شاخ باید سوزانده شود تا شاخ رشد نکند) .

● چشم باید روشن ، دارای قرنیه شفاف و رنگ مخاط چشم قرمز گلی باشد (اگر مخاط چشم صورتی کم رنگ باشد نشان بیماری کم خونی است ، غالباً این امر در نتیجه بیماری انگلی مثل کیلک صورت می پذیرد) .

● منخرین (سوراخ بینی) مبدا اولیه مجرای تنفسی بوده و جدار داخلی آن معمولاً مرطوب است در غیر این صورت اگر خشک یا دارای ریزش آب باشد دلیل بر بیماری دام است .

● پوزه بایستی کاملاً متقارن و متناسب باشد تا دام در هنگام گرفتن علوفه دچار مشکل نشود و دندانها مورد باز دید قرار گیرد . جهت معین شدن سن دام ، تا دو ماهگی ۲۰ دندان شیری در دام قابل مشاهده است ، از سن ۶-۲۰ هفتگی رشد دندانهای آسیا شروع شده در سن ۱۸-۱۵ ماهگی دام دارای ۳۲ دندان کامل است .

● دنده‌ها باید مدور و قوسی شکل ، فاصله‌دار و پهن باشند و پهلوهای دام فرورفته نباشند .

- پشت گوسفند که از جدوگاه تا ابتدای کمر می‌باشد بهتر است مستقیم ، وسیع و عریض باشد .
- کمر عریض و ضخیم و دارای قوام عضلات باشد .
- کیل عریض ، طویل و مسطح باشد .
- دنبه بایستی حتی الامکان کوچک و جمع و جور و از طول از مفصل خرگوشی پائین تر نیفتاده باشد .
- دست و پا ، شانه ، بازو ، ران با یستی عریض ، کم حجم و عضلانی و دستها از هم فاصله داشته باشد .
- آرنج و قلم پاها باید عمود بر زمین به موازات هم و سمها دارای حالت طبیعی باشند .

بره با گردن خوب

بره با گردن بد

بره با سینه و دست و پای خوب

بره با سینه و دست و پای بد

دامداران عزیز :

با رعایت بهداشت و تغذیه صحیح
تولیدات دامی را افزایش دهید .